

УДК: 378.147

Самборська Олена Валентинівна – аспірант Хмельницького національного університету

E-mail: len4uk1991@mail.ru

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО МОНІТОРИНГУ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ (НА ПРИКЛАДІ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ)

Анотація. У статті висвітлено окремі наукові проблеми, пов'язані із потребою розробки конкретизації та обґрунтування основних підходів до підготовки магістрів технологічної освіти до моніторингу навчальних досягнень студентів. Проаналізувавши наукові праці, було визначено та обґрунтовано компетентнісний, системний, діяльнісний, особистісний та акмеологічний підходи в контексті формування у майбутніх магістрів технологічної освіти готовності здійснювати моніторинг навчальних досягнень студентів.

Ключові слова: моніторинг навчальних досягнень; магістри технологічної освіти; компетентнісний, системний, діяльнісний, особистісний та акмеологічний підходи.

Samborska Olena – Postgraduate Student of the Khmelnytsky National University

E-mail: len4uk1991@mail.ru

BASIC APPROACHES TO MONITORING OF STUDENTS' EDUCATIONAL ACHIEVEMENTS (ON EXAMPLE OF TRAINING OF TECHNOLOGICAL EDUCATION MASTERS)

Summary. Analysis of psychological and educational literature indicates that at this stage of modern pedagogical science needs specification and justification of the main approaches to technology education for masters to monitor academic performance of students. Analyzing scientific papers that highlight the problem of training students for the monitoring, we concluded that it is necessary to identify and substantiate some basic approaches which, in our view, are best realized in the context of technological education masters to monitor academic performance of students. It approaches such as competency, system, activity, and personal acmeological. So, the implementation of the above approach will ensure thorough implementation of the training of future masters of technology education and formation of their readiness to monitor the academic performance of students.

Key words: monitoring academic performance, masters Technology Education, competence, systematic, active, personal and acmeological approaches.

Вступ. Вища педагогічна освіта виконує особливу функцію у формуванні інтелектуального та духовного потенціалу сучасної людини. Інтегрування української освіти в загальноєвропейський та світовий освітній вимір вимагає чіткого усвідомлення положень та принципів сучасної професійно-педагогічної підготовки майбутніх магістрів. Перехід вищої школи до ступеневої системи освіти передбачає оновлення змісту базової педагогічної освіти бакалаврів, а також розробки змісту, засобів, форм та методів педагогічної підготовки магістрів як фахівців найвищого кваліфікаційного рівня, які в майбутньому поновлять склад науковців з різних галузей науки та викладацький корпус вищих навчальних закладів, спеціалізованих середніх навчальних закладів із поглибленим вивченням окремих предметів, гімназій, ліцеїв, коледжів [1].

Зараз вища педагогічна освіта потребує фахівців, які здатні не тільки ефективно здійснювати навчально-виховний процес та займатися науковою роботою, а й вносити інновації у підготовку студентів. Такими інноваціями може бути здійснення моніторингу навчальних досягнень студентів. Таким чином, з'являється потреба у чіткому означенні деяких теоретичних основ підготовки магістрів технологічної освіти до моніторингу навчальних досягнень студентів.

Аналіз педагогічних, психологічних та філософських наукових джерел свідчить про те, що уже здійснено кілька досліджень в цьому напрямку. Наукові праці таких Дослідники Ф. Гоноволін, С. Кондратьєва, В. Крутецький, Н. Кузьміна, Ю. Кулюткін, І. Лернер, А. Маркіна, Л. Мігіна, В. Сластьонін, О. Щербаков у власних наукових працях порушують питання та розкривають особливості педагогічної діяльності та особистості викладача, що впливають на пошук нових перспективних підходів до підготовки майбутнього викладача в системі вищої освіти. Науковці О. Мороз, В. Мороз, З. Сліпкань, В. Бондар займаються питаннями пошуку шляхів підвищення результативності підготовки студентів магістратури. Проблемами організації навчального процесу в педагогічних навчальних закладах займаються С. Архангельський, В. Козаков, Т. Сущенко та ін. Аналіз наукових джерел з профільних проблем нашого дослідження свідчить, що на даному етапі педагогічна наука потребує конкретизації та обґрунтування основних підходів до підготовки магістрів технологічної освіти до моніторингу навчальних досягнень студентів.

Мета статті – виокремити та обґрунтувати основні підходи для здійснення підготовки магістрів технологічної освіти до моніторингу навчальних досягнень студентів.

На нашу думку, для ефективної організації навчального процесу та підвищення результативності підготовки студентів майбутні викладачі технологічної освіти повинні володіти технологією здійснення моніторингу

навчальних досягнень та бути здатними до її використання. Тому варто розглянути основні підходи до підготовки магістрів технологічної освіти до здійснення моніторингу навчальних досягнень студентів.

Сучасна педагогічна наука налічує велику кількість підходів до підготовки майбутніх магістрів. Проаналізувавши наукові праці, які висвітлюють проблеми підготовки студентів до моніторингу, ми прийшли до висновку, що варто визначити та обґрунтувати кілька підходів, які, на нашу думку, найкраще реалізуються в контексті підготовки магістрів технологічної освіти до моніторингу навчальних досягнень студентів. Це такі підходи як компетентнісний, системний, діяльнісний, особистісний та акмеологічний.

Розглядаючи професійну підготовку студентів вищих навчальних закладів з позицій компетентнісного підходу, ми погоджуємось з думкою дослідника В. Лунячка, що її результатом є формування компетентності щодо майбутньої професійної діяльності (відповідних знань, розумінь, умінь, цінностей, інших особистих якостей, які набув та здатний продемонструвати випускник після завершення навчання в межах певної спеціальності).

Формування компетентності відбувається шляхом придбання під час навчання суми компетенцій, які є комбінацією характеристик (що відносяться до знань і їх застосування, умінь, навичок, здібностей, цінностей і особистих якостей) і дозволяють забезпечити виконання професійних обов'язків на високому рівні [2, с. 159-160]. Тому важливою частиною цього процесу є удосконалення навчальних планів і програм для підготовки магістрів технологічної освіти, зважаючи на формування професійних компетентностей, які є актуальними та необхідними на сучасному етапі розвитку суспільства.

Тому варто зазначити, що в процесі підготовки магістрів технологічної освіти до моніторингу навчальних досягнень студентів формується контролююча компетентність. Контролююча компетентність дозволяє здійснювати зворотній зв'язок етапами проведення моніторингу, оцінювати власну діяльність та коригувати план розвитку досліджуваного об'єкта. Однак процес підготовки також має частково вплив на формування проєктувальної та інформаційної компетентності.

На нашу думку, компетентнісний підхід до підготовки магістрів технологічної освіти до моніторингу навчальних досягнень студентів також реалізується шляхом включення авторського курсу «Моніторинг навчальних досягнень» до навчального плану підготовки магістрів. Адже, даний авторський курс має на меті забезпечити формування у майбутніх викладачів контролюючої компетентності, яка є однією зі складових дидактичної компетентності.

Науковці вважають, що методологія системного підходу є важливою саме в контексті підготовки майбутніх фахівців, які навчаються за магістерськими програмами, до моніторингу. Вчений М. Мескон та інші звертають увагу на те, що системний підхід – це не є набір посібників або принципів для керівників, це спосіб мислення по відношенню до організації й управління навчальним процесом [3, с. 77-81].

Цей напрям наукового пізнання розглядає будь-які об'єкти, в тому числі й об'єкти управління як системи. Його підґрунтям є загальна теорія систем, яку, за М. Локтіоновим, замислювали і створювали як міждисциплінарну теорію. Її предметом є загальні закономірності функціонування складних, комплексних об'єктів (перш за все, біологічних і соціальних), а також загальнометодологічний і філософсько-світоглядний підхід, із позицій якого треба розробляти методичні рекомендації й регулювати пізнання таких об'єктів [4, с. 84].

Для майбутніх викладачів технологічної освіти необхідно мати уявлення про моніторинг навчальних досягнень студентів як про цілісну систему. Ми вважаємо, що використання системного підходу є основою для створення технології підготовки магістрів технологічної освіти до здійснення моніторингу навчальних досягнень студентів. Адже, ефективну підготовку можна здійснювати лише розробивши комплекс заходів, спрямованих на формування у магістрів готовності до моніторингу навчальних досягнень студентів. Тому, на нашу думку, варто переглянути діючу програму науково-педагогічної практики студентів магістратури та внести корективи, спираючись на системний підхід. Також системний підхід застосовується під час розробки тематичного плану авторського курсу «Моніторинг навчальних досягнень» та навчального-методичного забезпечення до нього.

Діяльнісний підхід у навчанні як методологічна основа підготовки магістрів є актуальним напрямом наукових досліджень і ґрунтується на роботах Л. Виготського, П. Гальперіна, В. Давидова, Д. Ельконіна, О. Леонтєва, С. Рубінштейна, Н. Талізної та ін. Діяльність – це одна з категорій, використання якої як пояснювального принципу дало нові можливості для аналізу психіки в межах загальної психології (принцип єдності свідомості і діяльності, принцип єдності зовнішньої і внутрішньої діяльності, принцип інтеріоризації і екстеріоризації та ін.) [5, с. 26].

Принцип єдності свідомості і діяльності – основоположний принцип діяльнісного підходу в психології, що був сформульований у 30-ті роки ХХ ст. С. Рубінштейном, розглядає діяльність і свідомість як органічне ціле, що створюють нерозривну єдність. У трактовці О. Леонтєва свідомість і діяльність розрізняють як образ і процес його формування. Результатом діяльності є подальше вдосконалення людини.

Застосування принципу єдності зовнішньої і внутрішньої діяльності опосередковує зв'язки людини зі світом [5, с. 26].

Особливе значення в процесі дослідження мав принцип інтеріоризації, під час якої створюється образ дійсності, і екстеріоризації, коли відбувається опредметнення образу. Він характеризує засвоєння особистістю досвіду людства. Висвітлюючи в цьому контексті навчальну діяльність, слід підкреслити, що в студентському віці ця форма діяльності стає основною для розвитку дослідницького теоретичного мислення і формування найважливіших якостей особистості [6, с. 107-110].

Для забезпечення ґрунтовної та сучасної професійної підготовки магістрів технологічної освіти до моніторингу навчальних досягнень студентів ми рекомендуємо побудувати тематику практичних занять з авторського курсу «Моніторинг навчальних досягнень» на засадах та принципах діяльнісного підходу. Таким чином, виконання усіх практичних робіт з курсу має моделювати реальний процес моніторингу навчальних досягнень студентів, але в менших масштабах. Ми вважаємо, що такий підхід до проведення практичних занять дозволить магістрам технологічної освіти засвоювати дії, прийоми та технології моніторингу в процесі виконання професійних задач та посприє переведенню набутих знань, умінь й навичок в особистісний досвід.

Також доцільно підсилити й інші навчальні дисципліни магістрів окремими практичними роботами, які формуватимуть окремі компоненти готовності до моніторингу навчальних досягнень студентів. Ми вважаємо, що й науково-педагогічна практика студентів у вищих навчальних закладах дозволить сформувати здатність здійснювати моніторинг, якщо її програму побудувати на засадах діяльнісного та системного підходів.

Розглядаючи основні засади особистісного підходу до підготовки фахівців педагогічних спеціальностей, ми погоджуємось з думкою науковця Н. Солдатенко, що ідея цього підходу в освіті ставить у центр уваги саму людину, виходячи з сучасного розуміння людини як неповторної, унікальної цілісності, як джерела власної активності і творчості, яка сама може та повинна визначати цілі й цінності свого життя, визначати власний розвиток. У центрі формування сучасного викладача особливе місце повинна зайняти спеціальна, психолого-педагогічна і соціокультурна підготовка, здатність до реалізації своїх стосунків з студентами, колегами на гуманістичних засадах педагогіки співробітництва. Тому ефективність професійної підготовки викладачів вищої школи забезпечується переглядом змісту, форм і методів навчального процесу у вищому навчальному закладі.

На нашу думку, доцільно розробляти інструментарій моніторингу, враховуючи основні засади особистісного підходу. Тобто, усі завдання для

проведення моніторингових досліджень повинні бути особистісно-орієнтовані.

Для здійснення підготовки магістрів технологічної освіти до моніторингу навчальних досягнень студентів на засадах особистісного підходу ми також пропонуємо підсилити деякі навчальні дисципліни окремими темами, які будуть забезпечувати інноваційний підхід до професійного становлення майбутнього фахівця, зокрема викладача технологічної освіти.

Акмеологічний підхід є одним із найбільш ефективних сучасних підходів, що дозволяє цілеспрямовано і комплексно вирішувати окреслені завдання. На думку дослідниці Л. Козак, в систему підготовки магістрів до діяльності необхідно закласти компоненти, які б активізували процеси усвідомлення магістрантами своєї діяльності, дозволили б сформулювати необхідні професійні якості [7, с. 92].

Акмеологічний підхід являє собою систему принципів, прийомів і методів, що дозволяють вирішувати акмеологічні проблеми та завдання. Нам імпонують деякі положення наукових праць дослідниці Л. Козак, тому ми вважаємо, що реалізація акмеологічного підходу в контексті підготовки магістрів до моніторингу полягає у спрямованості педагогічних впливів на актуалізацію творчого потенціалу майбутніх фахівців, підвищення у них мотивації до здійснення моніторингу навчальних досягнень студентів та мотивації досягнення успіху, готовності до введення інновацій, моделювання маршруту професійного самовдосконалення з питань проведення моніторингу з урахуванням своїх потенційних здібностей та потреб суспільства, що в свою чергу передбачає створення умов для оволодіння майбутніми викладачами сучасними методиками і технологіями здійснення моніторингу та рефлексії [7, с. 93-94].

Ми погоджуємось з думкою дослідниці Л. Козак, яка вважає, що педагогічні умови реалізації акмеологічного підходу у професійно-педагогічній підготовці майбутніх магістрів включають: ціннісне наповнення змісту освіти; надання повноцінної інформації про сутність, цінності і цілі педагогічної діяльності, професійного саморозвитку; демократичний стиль спілкування, створення психологічної атмосфери співпраці і співтворчості; орієнтація на положення активно-діяльнісного, особистісно-орієнтованого, розвивального, індивідуально-диференційованого педагогічних підходів; інноваційність, діалогічність, контекстність, практикоорієнтованість освіти; інтеграційний підхід до організації акмеологічно спрямованої виховної діяльності; використання ігрових, дискусійних, проектних технологій, професійно-мотиваційних і рефлексивних тренінгів [7, с. 94-95].

Отже, акмеологічний підхід у підготовці магістрів технологічної освіти до моніторингу навчальних досягнень студентів є важливим

інструментом, що дозволяє зрозуміти закономірності розвитку особистості майбутнього викладача, поєднати індивідуальний і творчий початок, активізувати рефлексивне виконання дій, формувати готовність майбутніх магістрів до моніторингу навчальних досягнень студентів.

Акмеологічний підхід до підготовки магістрів дозволяє перевести цей процес з режиму функціонування до режиму розвитку, при цьому значно підвищується і якість підготовки, тому що в усіх суб'єктів освіти систематизуючими стають пізнавальні мотиви, навчання стає внутрішньою потребою, а творче переосмислення дійсності стає провідним. Необхідність акмеологічного підходу в підготовці майбутніх викладачів технологічної освіти важлива, оскільки випускники повинні бути комунікабельними, креативними, самостійно мислячими особистостями, які прагнуть до успіху у здійсненні моніторингу й уміють самостійно будувати індивідуальну траєкторію розвитку груп студентів та кожного зокрема, використовуючи для цього результати моніторингового дослідження.

Ми вважаємо, що реалізація такого підходу забезпечить у магістрів технологічної освіти наявність мотивів для пошуку оптимальних, найбільш ефективних методів та засобів, що впливають на процес здійснення моніторингу та отримання об'єктивних результатів з метою підвищення якості підготовки студентів. Тому, на нашу думку, необхідно вдосконалити окремі форми діяльності під час науково-педагогічної практики магістрантів. Зокрема, здійснювати міні-моніторингові дослідження під час проходження науково-педагогічної практики для подальшого вдосконалення навиків роботи з системою моніторингових досліджень та пошуку нових технологій здійснення моніторингу.

Отже, визначені та обґрунтовані нами підходи до підготовки магістрів технологічної освіти до моніторингу навчальних досягнень студентів, зокрема, компетентнісний, системний, діяльнісний, особистісний та акмеологічний, дозволять організувати ефективну підготовку відповідних спеціалістів та сформувані у них готовність здійснювати моніторинг навчальних досягнень студентів.

Перспективи подальших досліджень полягають в обґрунтуванні концептуальних засад підготовки магістрів технологічної освіти до моніторингу навчальних досягнень студентів.

Література

1. Люлька В.С. Методологічні основи дослідження професійної підготовки магістрів / В.С. Люлька // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки. – 2013. – Вип. 108.1. [Електронний ресурс] – URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VchdpuP_2013_1_108_23.pdf.

2. Лунячек В.Е. Компетентнісний підхід як методологія професійної підготовки у вищій школі / В.Е. Лунячек // Публічне управління: теорія та практика : збірник наукових праць Асоціації докторів наук з державного управління. – Х. : Вид-во «ДокНаукаДержУпр», 2013. – Випуск 1 (13). – С. 155-162.

3. Мескон М. Основы менеджмента / М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури [пер. с англ.]. – М. : Дело ЛТД, 1994. – 702 с.

4. Локтионов М.В. Системный подход в менеджменте / М.В. Локтионов. – М. : Генезис, 2000. – 288 с.

5. Лунячек В.Е. Філософські та загальнонаукові підходи до підготовки магістрів за спеціальністю «Державне управління» до моніторингу якості освіти / В.Е. Лунячек // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. – 2010. – № 28-29. – С. 22-29.

6. Психологічна енциклопедія / авт.-упоряд. О.М. Степанов. – К.: Академвидав, 2006. – 424 с.

7. Козак Л.В. Акмеологічний підхід у підготовці магістрів педагогіки вищої школи до інноваційної професійної діяльності / Л.В. Козак // Акмеологія – наука XXI століття : матеріали III Міжнародної наук.-практ. конфер. / заг. ред. В.О. Огнев'юка. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2011. – С. 92-95.

Bibliography

1. Liulka V.S. Methodological bases of research training Masters / V. S. Liulka. // Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Pedahohichni nauky. – 2013. – Vyp. 108.1. [Elektronnyi resurs] – Mode of access: http://nbuv.gov.ua/jpdf/VchdpuP_2013_1_108_23.pdf. (in Ukrainian)

2. Luniachek V.E. Competence approach as a methodology of training in higher education / V. E. Luniachek // Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka : zbirnyk naukovykh prats Asotsiatsii doktoriv nauk z derzhavnoho upravlinnia. – Kh. : Vyd-vo «DokNaukDerzhUpr», 2013. – Vypusk 1(13). – S. 155-162. (in Ukrainian)

3. Meskon M. Osnovy menedzhmenta / M. Meskon, M. Al'bert, F. Hedouri [per. s angl.]. – М. : Delo LTD, 1994. – 702 s. (in Russian)

4. Loktionov M.V. Sistemnyj podhod v menedzhmente / M. V. Loktionov. – М. : Genezis, 2000. – 288 s. (in Russian)

5. Luniachek V.E. General scientific and philosophical approaches to preparing masters in specialty «Public Administration» to monitor the quality of education / V. E. Luniachek // Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity. – 2010. – № 28-29. – S. 22-29. (in Ukrainian)

6. Psykholohichna entsyklopediia / avt.-uporiad. O. M. Stepanov. – K.: Akademvydav, 2006. – 424 s. (in Ukrainian)

7. Kozak L.V. Acmeological approach in preparing the Master Pedagogics for innovative professional activities / L.V. Kozak // Acmeology - the science of the XXI century : materialy III Mizhnarodnoi nauk.-prakt. konfer. / zah. red. V.O. Ohnev'iuka. – K.: Kyivsk.un-t imeni Borysa Hrinchenka, 2011. – S. 92-95. (in Ukrainian)